

Doc. dr. sc. Zlatina Ur: Izazovi klimatskih promjena – sezona uzgoja 2024./25. vrlo je drugačija od prethodne za pšenicu. Očekujemo dobru žetvu!

Автор(и): Растителна защита
Дата: 09.06.2025 Брой: 6/2025

O stanju usjeva pšenice tijekom vegetacijske sezone 2024./25., očekivanom prinosu, specifičnostima klimatskih promjena, izazovima s kojima se suočava bugarski oplemenjivački program pšenice, preciznoj poljoprivredi i njezinoj primjeni na farmi mladog poljoprivrednika Nikole Nikolova u Aytosu, kao i važnosti vjetrozaštitnih pojaseva u Dobrudži, razgovaramo s izv. prof. dr. sc. Zlatinom Ur, voditeljicom Odsjeka za oplemenjivanje, genetiku i održavanje sorti, IPGR "K. Malkov" u Sadovu.

Na „Danu poljoprivrednika“ u Sadovu, održanom 30. svibnja 2025., glavni asistent Alexiev je u svom izlaganju o žitaricama istaknuo da je ove godine oko 90% usjeva u zemlji u vrlo dobrom, pa čak i izvrsnom stanju. Ako ne bude klimatskih iznenađenja, možemo li očekivati godinu visokih prinosa?

– Nažalost, u Bugarskoj se ne vodi točna statistika s promatranjima po pojedinim usjevima i regijama, ali analizom meteoroloških uvjeta, točnije temperature i oborina, koji su odlučujući za razvoj pšenice, može se reći da se ova vegetacijska sezona uvelike razlikuje od prethodne. Ove godine su se u travnju negativne temperature, kao i snijeg, zadržale nekoliko dana. To se razdoblje poklopilo s fazom busanja i možda početkom izdizanja stabiljke kod najranijih sorti. Naknadni povoljni uvjeti – oborine i porast temperatura – bili su preduvjet za stvaranje više izdanaka, što bi moglo nadoknaditi gubitke od mogućeg oštećenja glavnog klasa. U dijelu usjeva uočena je rđa, pa bi poljoprivrednici trebali obratiti pozornost. Do žetve još ima vremena i nadam se da će uvjeti biti bliski optimalnima te da će se postići visoki prinosi. Željela bih podsjetiti da se posljednjih godina u južnoj Bugarskoj u prosincu, siječnju i veljači gotovo ne bilježe negativne prosječne dnevne temperature i mrazovi sredinom i krajem ožujka.

Bugarski oplemenjivački program pšenice IPGR-a “K. Malkov” sudjeluje na obje platforme – „Put pšenice“ kod sela Poruchik Geshanovo i „Dan polja“ u Aytosu. Koje su sorte posijane u Dobrudži i kako su se pokazale u usporedbi s konkurentskim zapadnjačkim?

– U Aytosu su posijane najnovije sorte obične ozime pšenice IPGR-a, Sadovo – Sashets, Yailzla, Farmer, Gizda, Blan, Pobeda te sorta tritikalea Rozhen. Na platformi „Put pšenice“ kod sela Poruchik Geshanovo posijane su iste najnovije sorte obične ozime pšenice IPGR-a, Sadovo, ali bez tritikalea. Još je prerano reći kako su se pokazale; pričekajmo žetvu kako bismo imali točne podatke.

Mogu samo reći da su se dobro oporavile nakon kasnih mrazeva i nastavile svoj razvoj.

Koji su glavni izazovi s kojima se suočava moderno oplemenjivanje bugarske pšenice?

– Bugarske pšenice imaju niz prednosti – visoke su kvalitete i visokog su prinosa. Tijekom godina sam više puta istaknula da su za mene prioritet kvalitetne sorte pšenice koje se po svom proizvodnom potencijalu ne zaostaju za sortama niže kvalitete. One mogu zadovoljiti potrebe i proizvođača pšenice i pekarske industrije. Brašno dobiveno od takvih pšenica prikladno je za pripremu kvalitetnog kruha bez upotrebe umjetnih poboljšivača i

konzervansa. Time se smanjuje rizik od alergija na njih. Jaka pšenica, s visokim sadržajem glutena, može poslužiti i kao poboljšivač brašna dobivenog od sorti niže kvalitete. Na taj način bi se bugarskim potrošačima, Balkanu i svjetskom tržištu moglo ponuditi kvalitetno zrno pšenice.

Nažalost, ne postoji razlika u cijeni visokokvalitetnih pšenica iz skupine A i onih niže kvalitete iz skupine B, koje se također nazivaju „krmne“ pšenice. Takav izraz ne postoji, ali ga koriste neki proizvođači i predstavnici stranih tvrtki. Po mom mišljenju, potrebna je državna politika za poticanje proizvodnje kvalitetnog zrna. Njihova je prednost što se oplemenjivački proces provodi u uvjetima u kojima se uzgajaju. Ove sorte pšenice prošle su najmanje 5–6 godina evaluacije u organizaciji u kojoj su stvorene, a zatim 3 godine testiranja u ESCAA-i. To je i prirodna i ciljana selekcija od strane oplemenjivača prema određenim svojstvima – prinosu, pokazateljima kvalitete, otpornosti na sušu i zimu itd. Nakon 10 godina one su prilagođenije našim uvjetima u usporedbi sa stranim sortama, za koje su uvjeti novi.

Ispričajte nam o novim tehnologijama koje primjenjuje inž. Nikola Nikolov na svojoj farmi, domaćinu „Dana polja“ u Aytosu.

– Na farmi Nikole Nikolova digitalizacija i automatizacija svih procesa su činjenica. On se oslanja na „Preciznu poljoprivredu“, tehnologiju koja proizvođačima omogućuje odgovarajuće upravljanje oranicama, ovisno o prostorno diferenciranim informacijama. *Precizna poljoprivreda* ima veliki potencijal u ostvarivanju ekonomskih i ekoloških koristi, koje se ogledaju u smanjenju upotrebe vode, gnojiva, sredstava za zaštitu bilja, rada i opreme. Suština pristupa je donošenje pravih upravljačkih odluka u poljoprivredi na temelju promjenjivih karakteristika polja i postizanje maksimalnih prinosa. Nikola Nikolov koristi indekse rasta biljaka, satelitsku analizu nadolazećih meteoroloških uvjeta i predviđanje optimalnih rokova za zaštitu bilja, što omogućuje smanjenje troškova od sjetve do žetve samo na one potrebne za kontrolu i suzbijanje korova, štetnika i bolesti, te njihovo smanjenje na 20% standarda. Korištenjem kombiniranih operacija i moderne mehanizacije također postiže smanjenje najveće stavke troškova u poljoprivredi, a to je gorivo – od prijašnjih 6–7 litara, trenutno je to samo 4–5 litara po dekaru. Sve ovo, kao i mnoge druge prednosti moderne precizne poljoprivrede, primijenjene u radu mladog poljoprivrednika iz Aytosa, također vode zaštiti okoliša, obnovi prirode i održavanju tla. Trenutno se radi na primjeni pametne poljoprivrede, a očekujemo daljnji razvoj.

Poljoprivreda je integrirani sustav u kojem svaki element zahtijeva posebnu pažnju kako bi se izgradili održivi ili dugoročni rezultati. Zato su posljednjih godina teme poput očuvanja bioraznolikosti i zdravlja tla od bitne važnosti za cjelokupni pristup uzgoju usjeva. Nedavno su se u Dobriču raspravljali stanje i financiranje vjetrozaštitnih pojaseva. Prema podacima Ministarstva poljoprivrede i prehrane, u uzgoju pšenice ti vjetrozaštitni pojasevi mogu povećati prinos za između 10% i 20%. Koristi za očuvanje černoze, bioraznolikosti i zadržavanje vlage više su nego jasne. Mislite li da će obnova tih objekata biti uspješan korak u borbi protiv klimatskih promjena?

– Obnova vjetrozaštitnih pojaseva je imperativ i njihova je važnost dobro poznata. Oni sprječavaju ili smanjuju stres kojem su usjevi podvrgnuti i, kao rezultat, ne bilježi se smanjenje prinosa. Smanjuju eroziju vjetrom, zadržavaju vlagu u tlu i čuvaju uvjete za cijeli ekosustav. Kao investicija, ova je mjera prilično skupa i možda će subvencije pomoći u održavanju i obnovi pojaseva. Oni nisu „jedna cjelina“ s oranicama.